

Становище

от

проф. д-р Борис Кирилов Сергинов

за дисертационния труд на докторант

Марта Панайотова Маджарова

на тема:

„ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИ ПРИ ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ПРОБЛЕМИ ПРИ КОНСТРУКТИВНОТО И ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА ОПАКОВКАТА“

представена за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Изобразително изкуство“ шифър 8.2

Творческа и научна значимост на разработвания текст и практически разработки на докторанта:

Марта Панайотова Маджарова е един от младите съвременни български дизайнери, с принос към развитието на дизайна за деца и дизайна на опаковки при изделия за деца. Докторантът завършва Националната художествена академия със степен магистър, като показва високи резултати както по време на обучението си така и с приносния характер на дипломната си работа.

Интересите на Маджарова към дизайна на опаковки при изделия за деца, както и нейните изследвания и творчески търсения в тази област датират още от времето на студентските ѝ години и това се вижда от правилно и подходящо избраната тема на нейната дисертация. Правилно и подходящо е избрана темата, защото тя е пряк изследовател и практически проектант на опаковки при изделия за деца, което добре се илюстрира от творческата и биография и участията ѝ в изложби и проекти.

Видимо точно за това, защото логично се чувства в свои води, Маджарова е избрала, като тема на своя дисертационен труд „ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИ ПРИ ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ПРОБЛЕМИ ПРИ КОНСТРУКТИВНОТО И ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА ОПАКОВКАТА

В ПЪРВАТА ГЛАВА на предложения за становище текст, докторантът прави изследване на тема: ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА ОПАКОВКИТЕ ОТ ДРЕВНОСТТА ДО НАШЕТО СЪВРЕМИЕ

Представени примери за едни от най-ранните, примитивни средства за опаковане в техния суров, първичен вид. С появата на първите опаковъчни средства се формират и основните принципи на опаковането. Чрез обстоен анализ на историческите сведения с подкрепата на богат илюстративен материал дисертационният труд обобщава и структурира хронологично средствата, за които се предполага, че в миналото изпълняват опаковъчна функция.

Чрез илюстрираните примери и анализи е представена „еволюцията“ на опаковката въобще, както и „еволюцията“ на конкретни серии във времето. Проследените промени на тенденциите в графичния и конструктивния дизайн на опаковката показват движение от опростен (с фигуриране само наименованието на продукта или производителя), към усложнен цветово, графично и композиционно дизайн. Установява се стремеж към разширяването на стандартните функции на опаковката и прерастването и в част от самата игра.

ВЪВ ВТОРА ГЛАВА - НАЙ-УПОТРЕБЯВАНИТЕ ОПАКОВКИ ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ХАРАКТЕРИСТИКА И КЛАСИФИКАЦИЯ СПОРЕД МАТЕРИАЛА, ОТ КОЙТО СА ИЗРАБОТЕНИ, ТЯХНАТА КОНСТРУКЦИЯ И ФОРМА – дисертацията разделя и разглежда

въвеждането на основните понятия в областта на опаковката .

Следва класификация на най-употребяваните опаковъчни средства за детски изделия според материала, от който са изработени. В процеса на изграждането на класификацията се предоставя богат илюстративен материал, таблици и анализи на представители на отделните групи с оглед тяхната конструкция и форма:

- Опаковки от растителни влакна и дървен материал;
- Опаковки от полимери;
- Опаковки от стъкло;
- Спомагателни опаковъчни материали – видове фолио. Метални опаковъчни средства;
- Опаковки от текстилни материали. Текстилните материали като опаковъчно средство;
- Еко опаковки и рециклиране;

Анализите показват, че естеството и качествата на материала, възможностите за неговото обработване с включване на нови технологични процеси и тяхното автоматизиране предопределят формата и конструкцията на опаковката.

В ТРЕТА ГЛАВА, ДИСЕРТАЦИЯТА ПРЕДСТАВЯ : ИЗСЛЕДВАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИЯ ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИТЕ ЗА ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА В РАЗЛИЧНИТЕ ЕТАПИ ОТ РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО. ОСОБЕННОСТИ НА ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ОПАКОВКАТА

В началото на глава III опаковката е представена, като средство за визуална комуникация. Графичната комуникация моделира представите ни за образи, възприятия, послания, идентичност, среда и развлечения. Но за да бъде успешна тя, дизайнерът изследва задълбочено и обогатява непрекъснато

познанията си в областта на графичния дизайн.

Чрез елементите на графичния дизайн - линии, форма, цвят, текстура, пространствени взаимоотношения на изображенията, опаковката предава необходимата информация и представя по най-добър начин изделието, което съхранява.

Подробно се представят основните характеристики и се провежда анализ на опаковките за изделия за деца във връзка с тяхното приложение в различните етапи от детското развитие. Те са разгледани с оглед представянето на характерните особености на невро-функционалното, моторно-двигателното, психическото, умственото развитие и емоционално състояние на детето съответно в ранна детска, предучилищна и училищна възраст.

Вторият раздел на глава III представя основни функции и предназначение на опаковката и нейното влияние върху развитието на детето.

В последният раздел на глава III е разгледана модата и манипулативното и въздействие върху изграждането на дизайна на опаковката при изделия за деца. Модата диктува визията на актуалната опаковка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ИЗВОДИ.

1. Примитивните опаковъчни средства от древността се явяват първообраз на съвременната опаковка. В тях е кодиран алгоритъма на съвременното опаковъчно изделие.
2. Естествените растителни и животински елементи, които древните хора прилагат за опаковане имат сходство и аналогия с качествата на материала, формата, конструкцията и предназначението на съвременните опаковъчни средства.
3. Опаковъчният дизайн се базира на опита на поколенията от различните епохи, който не трябва да бъде загърбен, а да се използва рационално, като се приспособява към условията на съвременното ни.
4. Увеличаването и задоволяването ежедневните потребности на хората от храна, облекло, стоки за бита и промишлеността, водят неминуемо до разнообразяване на опаковъчните средства и методите на тяхното изработване и включването на нови технологични процеси.
5. Културният обмен, различните стилове в изкуството и сформиранияте модни течения обособяват определени стилове и в опаковъчния дизайн.
6. В хода на проучването се стигна до извода, че сведенията за опаковъчния дизайн предназначен за стоки за деца в миналото са твърде оскъдни.
7. Не се установява съществена разлика в опаковката предназначена за изделия за възрастни и изделия за деца.
8. Многостранните изисквания, свързани с грижите за здравето на детето, неговото възпитание, израстване и обучение слагат отпечатък върху производството на детски изделия и свързаното с него производство на опаковки. В средата на XX в. се осъществяват едни от най-емблематичните опаковъчни решения в областта на дизайна на опаковки предназначени за стоки за деца.
9. Проведените анализи на ретроспективния илюстративен материал, както и проследяването на еволюционното развитие на опаковката предназначена за стоки за деца по отношение на конструктивните и графичните си решения показват налагането на следната тенденция -

движение от опростен към все по-усложнен цветово, графично и композиционно дизайн.

10. Основният извод, който следва от направените анализи е, че подходящата опаковка трябва да бъде съчетание на актуален за конкретните модни течения дизайн и такъв, който да бъде подходящ, атрактивен и съобразен със спецификата на детското възприятие.

11. Анализираният примери от световния и българския пазар показват наличието на еволюция в развитието на опаковъчния дизайн. Тази еволюция засяга различни аспекти на опаковъчната индустрия - разширяването на използваните материали, разгръщането на различни форми и конструктивни решения, производствени технологии. Всичко това намира отражение в цялостния дизайн на опаковките за изделия за деца.

12. При изработването на опаковките е препоръчително използването на материали от естествен произход - хартия, картон, дърво, текстил.

13. Хартиените и картонените опаковки съхраняващи стоки за деца намират широко приложение, поради характерните си качества предоставящи в технологично отношение възможности за постигането на многообразни конструктивни решения и форми с включването на разнообразни детайли и спомагателни елементи.

14. Приложението на металните и комбинираният опаковки се ограничава основно до участието им в опаковането на изделия от хранително – вкусовата и фармацевтичната промишленост, поради качествата им висока паро-, водо-, газо-, светлонепропускливост, термосвиваемост, еластичност, якост. Те са в състояние да осигурят пълна херметичност и спомагат за дълготрайното съхранение на продукта. Металните и дървените опаковки заемат съществено място в опаковъчната индустрия за изделия за деца при изработването на луксозни опаковки за настолни игри.

15. Съвременна тенденция в развитието на опаковъчния бранш предназначен за стоки за деца е разработването на подходяща, безопасна, но същевременно с това атрактивна форма и конструкция на опаковката, за да се постигне продукт, който е в състояние да продаде и гарантира качеството и стойността на стоката.

16. Формата на опаковката следва да бъде функция на нейното предназначение. Тя трябва да бъде проектирана така, че да създава удобство и да улеснява нейното изпълнение.

17. Формата на опаковката следва да бъде ергономична, пластична, информационно изразителна, оригинална, стилово насочена, в съответствие с модата на съвременния опаковъчен дизайн.

18. Акцент върху разнообразието на формата и големината на опаковката може да се постави при опаковките предназначени за стоки за деца над тригодишна възраст, тъй като те са в състояние вече да диференцират предметите по форма и големина.

19. Разнообразяването на дизайна на опаковките за изделия за деца над тригодишна възраст стимулира усъвършенстването на детското възприятие за форма, големина, цвят и тегло.

20. В опаковъчната индустрия съществува тенденция чрез формата и конструкцията да се имитират предмети от заобикалящата детето среда, което има познавателно – образователно значение.

21. Конструктивното изграждане на опаковката трябва да бъде в зависимост от нейното предназначение и функция.
22. Конструктивното изграждане на опаковката е в зависимост от нейното предназначение за дадена възрастова група. За по-малките деца дизайнът е по-изчистен, а с нарастване на възрастта става с по-атраaktivна и усложнена конструкция. Докато при разработването на опаковки за изделия за възрастни такова категорично разграничение не е от съществено значение.
23. Конструкцията трябва да осигури възможност на детето да се ориентира бързо в съдържанието на опаковката.

24. Конструкцията на опаковката трябва да бъде проектирана оптимално с оглед постигането на многофункционалност на нейното предназначение, при което се постига по-силно въздействие върху сетивата на детето и включването на различни сетивни и двигателни органи. По този начин тя съдейства за разширяването и обогатяването на неговия сетивен и социален опит, както и за познанията му за света.
25. Използването на разнообразни конструктивни детайли стимулира детското въображение и подпомага формирането на естетическия вкус у него.
26. Преди всичко формата и конструкцията на опаковка трябва да бъде съобразена с възможностите на сетивните възприятия на детето, особено с неговото цветовъзприятие, както и с особеностите на функционалното, физическото и нервно-психическото развитие, емоционално състояние, които са различни в различните етапи от развитието му.
27. Дизайнът на конструкцията и формата могат да превърнат опаковката със стандартна функция в игра или в част от нея, което привлича и засилва детското внимание респективно увеличава търговската стойност на продукта.
28. Опаковката, като средство за визуална комуникация се подчинява в своето изграждане на всички общо приети принципи на графичното оформление. Установяват се разлики в графичното изграждане на опаковките за изделия за деца и тези за възрастни по отношение на шрифт, цвят, форми, модни тенденции в дизайна.
29. Цветът, като един от водещите фактори в изграждането на графичния дизайн на опаковката оказва въздействие върху психоемоционалното и функционалното състояние на детето.
30. С развитието на зрителната система цветовъзприятието на детето търпи развитие, ходът, на което определя спецификата в изграждането на графичното оформление на опаковката предназначена за различните възрасти.
31. В различните възрастови групи се оформят характерни за всяка от тях цветови предпочитания. Тези предпочитания налагат опаковките предназначени за по-малките три-четири годишни деца да бъдат издържани в светли, ясни, жълти, червени тонове. При пет-шест годишните деца е възможно включването на цветните нюанси. Препоръчително е разширяването на цветовата палитра в графичното изграждане на опаковката да стане при деца над седемгодишна възраст, когато наименованието на цветовете е вече напълно стабилизирано.
32. Различните цветове и техните нюанси повлияват по различен начин

психо-емоционалното състояние на детето. В едни случаи те го стимулират, но в други могат да предизвикат процеси на задържане, което налага опаковката предназначена за стоки за съответната възрастова група да бъде прецизирана и по отношение цветовата характеристика.

33. Цветът на опаковката има познавателно значение и емоционално въздействие - буди определени асоциации в детето, тъй като то свързва цвета с дадени предмети, явления, преживявания, дори емоции.

34. Един от основните и важни изводи, до които се стига при анализа на приложения библиографски и илюстративен материал, е че опаковките използвани в различните етапи на детското развитие по отношение графично оформление, конструкция, форма, функционално предназначение се отличават значително по своите характеристики.

35. Опаковката трябва да бъде съобразена с особеностите на сетивното възприятие, двигателното, нервно-психичното и емоционалното развитие на детето, характерни за съответната възраст.

36. В изграждането на дизайна на опаковки за стоки за деца в ранна възраст факторът цвят и безопасност са водещи. Конструкцията и формата на опаковката трябва да бъде ергономична - максимално съобразена с хватателните възможности и двигателните функции на детето.

37. През втората година на детето арсеналът от опаковки може да се разшири с кутии и контейнери за съхранение на играчки и аксесоари. Опаковката съдейства усвояването на елементи от трудовата дейност явявайки се част от подражателния игрови модел. Тя приучава детето на ред и дисциплина.

38. В предучилищна възраст се използват опаковки с по-специално предназначение. Техните функции и графично оформление се разнообразяват и разширяват с възможността за по-нататъшното развитие на сетивните модалности и двигателната дейност на детето.

39. Използват се опаковки, които имитират даден предмет, тъй като детето вече има изграден обобщен образ за предметите, както и възможността да ги асоциира.

40. Възможността да диференцира предметите и да ги сравнява по характерните им признаци позволява разширяването на асортимента на опаковките с използването на по-сложни цветове, форми, конструкции, функции и предназначения.

41. При използването на опаковки в ранната детска възраст е удачно върху опаковката да фигурира изображението на съдържащия се в нея предмет, тъй като детето е в състояние да асоциира изображението на предмета върху опаковката с изображението на съдържащия се в нея предмет.

42. Не е препоръчително използването на геометрични фигури на опаковката, различни от формата на предмета съдържащ се в нея, тъй като пет - шест годишните деца възприемат формата по сходство, свързвайки я само с дадения предмет.

43. Възприемането на графичния дизайн трябва да следва неотклонно еволюцията на детското възприятие и свързаната с него умствена дейност, с които трябва да бъде съобразена и формата и конструкцията на опаковката.

44. Децата в училищна възраст оперират свободно с геометричните фигури и

това позволява разнообразяването на опаковъчните изделия с включването на по усложнени форми, конструкции и графични изображения.

45. Графичния дизайн трябва да бъде съобразен с факта, че в различните възрастови групи децата възприемат картинното изображение по различен начин.

- Илюстрацията върху опаковката за стоки за деца на възраст от 2-5 години трябва да е изключително опростена, тъй като те са в състояние да изброят само обектите по нея.

- Илюстрацията на опаковката за стоки за деца на възраст от 6-10 години трябва да бъде по-детайлна, тъй като те са в състояние да описват предметите, които виждат.

- По-големите деца са в състояние не само да опишат отделните предмети, но и да разграничат тяхната функция, действия, а на по-късен етап и техните взаимоотношения. Това трябва да намери отражение в графичното оформление, като в композиционно отношение се появи сюжетна линия представлява съдържанието на опаковката.

- Еволюцията на възприемането на графичния дизайн следва, еволюцията на детското възприятие и свързаната с него умствена дейност, с които трябва да бъдат съобразени цвета, формата и конструкцията на опаковката.

46. При опаковките предназначени за стоки за деца на възраст 13-14 години дизайнът започва да се доближава все повече до този на възрастния, но не трябва да бъде негово точно копие, а трябва да се избере само най-стойностното и най-естетичното от него.

47. В училищната възраст се набляга преимуществено на образователната, познавателната и възпитателната функция на опаковката.

Засилва се тенденцията за употреба на опаковки с нестандартна форма, конструкция, предназначение и графично оформление. Особено място заемат различни дидактични игри при много, от които самата опаковка се превръща в част от играта.

48. Опаковката, като част от игра предизвиква разнообразни усещания, възприятия, които повлияват мозъчната дейност и свързаните с нея мисловни процеси на детето. От това следва, че тя трябва да бъде изградена така, че да съдейства за тяхното активизиране и по-нататъшно развитие.

49. Поради своята специфика нестандартната опаковка излиза от общоприетите рамки за стандартна опаковка по форма, конструкция и функция.

50. Начините, чрез които се постига нестандартната визия на опаковката притежаваща стандартна функция са: проектиране и добавяне на

подходящ детайл, комбинирането на детайли от различни материали; промени в стандартното конструктивното решение, форма и графично оформление на опаковката чрез използването на нови химични технологии в полиграфията.

51. Опаковката предназначена за стоки за деца е благоприятна материя за постигане на иновативни решения в пресъздаването на стандартната опаковка, което я прави различна от опаковките за стоки за възрастни със

същото функционално предназначение.

52. Чрез използването на иновативните възможности на интерактивния дизайн опаковката придобива мултифункционална роля и значение, като тя вече изпълнява нови, нестандартни, коренно различни от първоначалните си функции.

53. Интерактивната опаковка е силно впечатляваща - представя дадения продукт по атрактивен, забавен и запомнящ се начин, което рефлектира положително върху продаваемостта на изделието.

54. Интерактивната опаковка повлиява цялостно физическото, психическото, интелектуалното, социалното развитие, нравственото възпитание и емоционалното състояние на детето в различните етапи от неговото развитие.

55. Модата и тенденциите в мас медийното пространство характерни за конкретното време намират отражение върху изделията за деца респективно върху дизайна на тяхната опаковка.

56. Следвайки модните тенденции опаковката е в състояние да манипулира потребителя - дете-родител (възрастен) в положителен или в отрицателен смисъл, тогава когато дизайнът не е съобразен с особеностите на възрастовата група и специфичните възприятия на детето.

57. Модерната опаковка манипулира потребителя към закупуване и не винаги гарантира качеството на съдържащия се в нея продукт, който може да отклони развитието на детето в съвсем грешна посока.

НАУЧНИ ПРИНОСИ

Научната новост на дисертацията и резултатите от проведените анализи, изследвания и представен илюстративен материал в съответствие с целта и задачите на дисертационния труд могат да бъдат обобщени в следните основни приноси:

1. За първи път в специализирана литература за художествен дизайн се представят проблемите при конструктивното и графично изграждане на опаковката предназначена за изделия за деца.
2. Анализирани и систематизирани са едни от най-емблематичните опаковки предназначени за стоки за деца в България, като се проследява развитието на дизайна им във времето – анализ, който не е представен до този момент.
3. Анализирани и систематизирани са богат исторически, фактологически и илюстративен материал от световната практика в дизайна, който проследява, дефинира, класифицира, характеризира и синтезира познанията и опита в областта на конструктивното, графичното изграждане и функционалното предназначение на опаковките за стоки за деца.
4. За първи път подробно е анализиран опаковъчния дизайн с оглед неговото пряко въздействие и взаимовръзка с психо-емоционалното, нервно-функционално и физическото развитие на детето през различните етапи от неговото развитие.
5. Опаковката се представя, като фактор и средство с дидактична, опознавателна, възпитателна функция, повлияваща върху светоусещането на детето и неговата адаптация и социализация в

семейството и обществото.

6. На базата на сравнителен анализ се представя богат илюстративен материал на едни от най-интересните и иновативни опаковки. Създадени са специални таблици за опаковките за изделия за деца, които представят графичното им оформление, конструкция, функция и предназначение в различните етапи на детското развитие.

7. Извеждат се за първи път изводи и констатации относно влиянието на опаковката върху биполярния модел на потребителя - дете-

Налице са както следват:

Дисертационният труд е с общ обем 307 страници и съдържа: увод, изложение в три глави, изводи, заключение, научни приноси, научни публикации по темата, декларация за оригиналност, библиография и илюстративно приложение.

Текстовата част е развита в 259 страници и е структурирана в увод, изложение, състоящо се от три глави с подточки и подразделения, заключение и обобщение на направените изводи и анализи.

Библиографската справка е представена в 7 страници и включва заглавия на проучените книги, периодичен печат, албуми, каталози и електронни издания. Посочената литература обхваща 90 източника, от които 16 на български език, 35 на чужди езици и 71 електронни издания.

Емпиричното изследване е представено във вид на илюстративно приложение с общ обем от 48 страници със 178 илюстрации под индекс и подточки с включен CD носител. Изложеният материал е разпределен в трите глави под формата на илюстрации – 164 на брой, схеми - 13 на брой и 1 таблица. Таблицата се състои от 2 части и е изработена специално за нуждите на дисертационния труд. Тя разглежда графичното и конструктивно оформление на опаковките за изделия за деца относно различните етапи от развитието на детето.

Обобщение

- Авторефератът правилно отразява съдържанието на дисертационния труд.
- Изследването както и проучвателната дейност са лично дело на докторанта.
- Докторатът е отлично структуриран логически и представя ясно целите и задачите на изследването.
- Хипотезата на докторанта и формулираната цел са защитени блестящо.
- На лице са и горе изброените приноси на дисертацията.

Заключение:

Оценявам положително научните качества и приноси на дисертационния труд, неговата научна и творческа значимост, личния принос на докторанта и практическата полезност и актуалност на изследвания проблем, предлагам на уважаемите членове на научното жури да дадат съгласието си за присъждането на образователна и научна степен „Доктор” на Марта Панайотова Маджарова по шифър 8.2 „Изобразително изкуство“

11.10.2016 г.
гр. София.

Становище .....
(проф. д-р Борис Сергинов)